

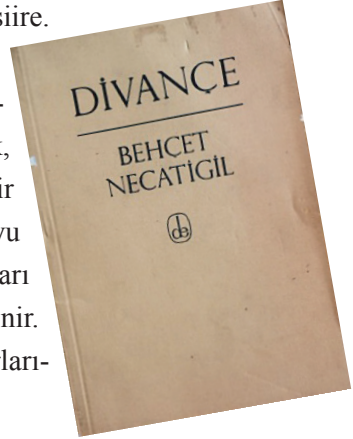
NECATİGİL ŞİİRİNDE AĞIR VE UÇUCU DUYGULAR

Bâki ASİLTÜRK

Bazı şairler duygu ve durumları kökten yaşamayı ister, duygularını görünür kılarken de görkemli sözlerle konuşmayı severler. Bazı şairlerse belki daha derinden duymakla beraber *şairane*, *artistik* konuşmaktansa duyguların uçuculuğundan söz etmeyi severler. Behçet Necatigil, bu ikincilerdendir. İlk gruptakilere örnek düşündüğümüzde aklımıza gelecek ilk isim Attilâ İlhan olacaktır.

Necatigil, hangi temayı işlese işlesin hayatın hangi durumundan söz ederse etsin, dingin konuşmayı, alçak sesle söyleşmeyi, sanki şiirde görünür kılmaya çalıştığı duygular *uçucuymuş*, bir serapmış da az sonra gözden kaybolacakmış gibi söylemeyi tercih eder. Aşk da, yoksulluk da, yalnızlık, tiryakilik, hastalık veya ölüm fark etmez onun dize kurgusu için. Hepsi birdir, hepsi aynı ince delikli süzgeçten süzülerek girer şiire.

Süzgeçten geçip sayfaya dökülen sözcüklerdeki incelik, uçuculuk, serap hâli şairin ruh dünyasının iz düşümüdür aslında. İmgelemi rengârenk, karmaşık, kaotik şairlerden değildir Necatigil. Bir parça van Gogh’u andıran sarılık, biraz Picasso’yu andıran geometri, biraz da siyah-beyaz fotoğrafları andıran solgunluk... Onun imgelemi böyle şekillenir. Şiirlerini de “üçüncü hamurların pürtüklü damarlarına” yazar, “nerede kuşe?” diye acı acı sorarak.¹

1 “Mekik”, *Bütün Eserleri: Divançe*, YKY, İstanbul 2013, s. 320.

Sevgiliyi düşününce hafakanlar basmaz, umutsuzluk ve umut birbirine karışmaz, geçmişteki büyük aşklarla gelecekteki hayalî aşklar kol kola yürümez Necatigil’de. Olsa olsa uçuk bir hatırlamadır bu, uçucu bir düşünmedir. Karanlık bir gecede yıldızlara yaslanarak ya da karanlığın derinlerine çekilerek düşünmez sevgilisini. Sokakta top oynayan çocuklara bakarken, çocukları çağıran annelerin sesini duyarken, bacadan usul usul tüten dumani gözleyerek düşünür. Kahır, acı, derin bir hayal kırıklığı ya da erişilmez bir coşku değildir duyumsadığı. “Yalnız fena yorulduğum demin seni düşündüm”² der sadece. Evine file taşırken, tahtaya yazı yazarken hissedilen yorgunluktan farklı değildir sevgiliyi düşünme yorgunluğu.

Bir başka şairin elinde büyük imgelere, derin hayallere dönüşecek, tarih ve uygarlık sorgulamasına dönüşecek “travers” bile Necatigil’in dilinde alçakgönüllülük simgesi olur. Üzerlerinden geçen tonlarca ağırlığa, yüzyıllardır taşıdıkları onca yüke rağmen basit birer dayanaktırlar sanki: “*Varım dünya kurulalı, bir suyun başındayım / Bir kuyunun dibinde bir tezgâhın önünde / Bir geminin yanında, bir kalem elimdeyim. / Geçer gider trenler transit / Ben kendi derdimdeyim.*”³

Aşkta söz ederken de durum farklı değildir, şair herkesten farklıdır. Coşkulu, arzulu, delişmen olmayı hayal etse de aşkın tilsimine kapılmayı istediği, aşkı coşkuyla yaşamayı hayal ettiği anlarda dahi çekingendir, ürkektir, tutuktur: “*Aşkın tilsimi bize de / Dünyayı gözümüzden silse ya. // Değil bizim harcımız / Gören olur diyecek, / Çekingin kalacağız. // Herkes bize bakıyor*”⁴ Duygu ve arzuların derinliği, hayata ve söze döküldüğünde utangaçlık içinden uçuculaşır, gözden kaybolur.

Bakan, gören, sonra da içine atan bir şairlik tutumu vardır Necatigil’in. Parklara, bahçelere, ilaç kutularına, kalem ve kâğıda, yere düşmüş bir kitaba, çocuklara, tramvaya, pencerelere, sözlüğe, resimlere, yıpranmış taşlara, tiftiklenmiş kumaşlara, şehrin bunaltıcı sıcağına, göğün serin mavisine, dö-küntülerle dolu raflara bakar... bakar... bakar... Nesnelere üst üste yığılır, sonra da sözcükler, dizeler ve şiirler üst üste... Baktığı her şey aynı solgunluktur, varlık neredeyse tamamen sislenmiş, puslanmış, güzleşmiştir. “Bi-

2 “Hava”, *Bütün Eserleri: Divançe*, YKY, İstanbul 2013, s. 330.

3 “Travers”, *Bütün Eserleri: Dar Çağ*, YKY, İstanbul 2013, s. 259.

4 “Fark”, *Bütün Eserleri: Çevre*, YKY, İstanbul 2013, s. 66.

zim çocukluğumuz / Karanlık, paslı”⁵ der, “Koysan ateş bir mangala hemen kül”⁶ der, “Parkın kuytularında / Çekilip kabuğuna”⁷ yalnızlığın penceresinden dünyaya bakar, “Arada bir, tek başına yaşayan / Hasta, yaşlı birini / Yoklamaya gider gibi”⁸ geçer onun hayatı. Hoş, kendisi de hep hastadır zaten. Hasta, uzak, yalnız, sigarası ağzında, başı önünde...

Yaşamak ağrısı, varoluş sıkıntısı, hayatla mücadele etme isteksizliği Necatigil’de bazen bir nevroz hâlini alsada küçük dünyasında büyük kaygılara kendisini kaptırmama sayesinde uç’ta değil uçucu’da kalmıştır. Uç’ta olmak, Necatigil kişiliğinde biri için felaket olurdu. Ani bir felaket! Oysa Necatigil bu felaketi sabırla zamana yaymış, birdenbire değil azar azar tükenmiş, hayatın kaçınılmaz sonu olan ölümü ağır ağır ağırlamıştır. Aşırılıkların kapıyı ve kalbi çalacağını hissettiği anda önüne bir kâğıt parçası çekmiş, eline kör bir kurşunkalem almış, kalemin kurşununu aniden değil yavaş yavaş eritmiştir. Bu yüzdendir ki, “Hep korku çiçekleri / Oldu saksılarımızı süsleyen”⁹ demiş, “Yaşamak azaptır çoğu zaman”¹⁰ diyerek varoluşun aşılmasız sıkıntısını işaretlemiş, “Örsler çekici / Uzaklara çekti / Dövüldüm / Çiz dar dairemi!”¹¹ deyip ezginliğe vurgu yapmış, “Kes üç kuruş ekmekten / Beş kuruş etten kıs”¹² yakınmasıyla geçim zorluğunu duvardaki alışveriş listesiyle resmetmiştir.

Mesafelidir başkalarına. Evlendiği kadının akrabalarına, ders verdiği okulun idarecilerine, derse kayıtsız öğrencilere, meslektaşlarına, aynı vapurda yolculuk ettiği yoldaşlarına, her gün alışveriş ettiği esnafa, ev sahibine, bindiği dolmuşun şoförüne... Aradaki aşılmasız mesafe, sözcüklerle doldurulur. Bazen de sözcükler mesafeyi iyice aşılmasız kılar: “Ne yaptım ben size / Bana siz ne yaptınız taşlamak dışında”¹³ diye sorar, cevabını bileerek. Hayatın ağırlığını hafifletmek isterken daha da ağırlaştırır “Durmadan

5 “Mavi Işık”, *Bütün Eserleri: Evler*, YKY, İstanbul 2013, s. 141.

6 “Korsan”, *Bütün Eserleri: Kitaplarına Girmemiş Şiirler*, YKY, İstanbul 2013, s. 655.

7 “Kuytu”, *Bütün Eserleri: Beyler*, YKY, İstanbul 2013, s. 488.

8 “Bir Susma Eğrisi”, *Bütün Eserleri: Beyler*, YKY, İstanbul 2013, s. 536.

9 “Korku Çiçekleri”, *Bütün Eserleri: Divançe*, YKY, İstanbul 2013, s. 317.

10 “Yel Değirmenleri”, *Bütün Eserleri: Kapalı Çarşı*, YKY, İstanbul 2013, s. 33.

11 “Pergel”, *Bütün Eserleri: Beyler*, YKY, İstanbul 2013, s. 514.

12 “Geçim”, *Bütün Eserleri: Divançe*, YKY, İstanbul 2013, s. 330.

13 “Taşlı Yok”, *Bütün Eserleri: Beyler*, YKY, İstanbul 2013, s. 506.

bir zifiri içime çekiyorum”¹⁴ diyerek. Her şeyden elini eteğini çekmiş, kendisiyle baş başa kalmayı seçmiş, bütün hırslardan ve sarsıcı duygulardan arınmıştır: “Ne öfke, ne kıskanma, ne umut”¹⁵

Dardır dünyası... Hayır çok dar!

Çağ çiğdir ama şair olgundur. Hayata olgunluk, rintlik, kabul duygusu içinden bakmıştır.

Duygular o kadar ağırdır ki onların ağırlığını hafifletmenin bir yolunu bulmadan yaşamak mümkün değildir. Şair, sözle, söze uçucu anlamlar katarak hafifletmiştir o ağırlığı.

Necatigil’in dünyasında büyük saadetlerden, görkemli hayatlardan, coşkulu aşklardan, derin umut veya umutsuzluklardan söz etmek mümkün değildir. Dar ve zaten daraltılmış bir hayattır onunki. Kendi küçük dünyasında belli sınırlar içinde, “kontrol hapı almış” gibi yaşamıştır. Aynı daraltılmışlığı, sıkıştırılmışlığı, sınırlılığı, “kontrol hapı almış”lığı şiirlerinde de görebiliriz. Kırık dökük, öksürüklü, solgun bir dünyadan seslenir. Selim İleri’nin incelikli tespitiyle “kırık inceliklerin şairi”dir Necatigil.

14 “Kaknus”, *Bütün Eserleri: İki Başına YürümeK*, YKY, İstanbul 2013, s. 343.

15 “Kandı”, *Bütün Eserleri: Zebra*, YKY, İstanbul 2013, s. 395.